

معتقدم سریال امام علی (ع) بهترین فیلم در انتخاب بازیگر بوده است. چون اعتقاد داریم در این سریال از شاخصه های حقیقی برای اشخاص نمایشش برخوردار بوده و این سریال بهترین سریالی است که بعد از انقلاب در حوزه مذهبی و تاریخی ساخته شده است

گفت و گو با حامد عنقا با موضوع اهمیت شخصیت های منفی در آثار تاریخی - مذهبی

نقش های منفی حکم طلا را دارند

آزاده باقری
روزنامه نگار

فیلم و سریال های مذهبی از جمله ساخته هایی است که همیشه شخصیت های مثبت در مقابل شخصیت های منفور و منفی قرار می گیرند. شخصیت هایی که شاید در باور مردم نقشی بد و منفور داشته باشند، اما در زمان ساخت يك فیلم این شخصیت های منفی باید به خوبی انتخاب و پرداخته شوند تا بتوانند از این طریق قطب مقابل خود را به بهترین شکل در معرض نمایش قرار دهند. در غیر این صورت آن کار به هیچ عنوان نمی تواند نتیجه موفقیت آمیز و تاثیرگذاری داشته باشد. به همین دلیل است که از نگاه يك کارگردان و نویسنده انتخاب چهره ای که شخصیت منفی را به درستی در برمی گیرد بسیار حائز اهمیت است. چون انتخاب اشتباه در این زمینه باعث خواهد شد فیلم جلوه و اهمیت خود را از دست بدهد و شخصیت ها از واقعیت به دور باشد. به همین دلیل نیز تاکنون هر فیلم و سریال مذهبی و تاریخی ماندگار و جاودان مانده که شخصیت های منفی اش به درستی ساخته و پرداخته باشند. سریال امام علی (ع)، مختارنامه، ولایت عشق، روایت عشق، تنهاترین سردار، جابر بن حیان، معصومیت از دست رفته، فیلم روز واقعه، طفلان مسلم و... از جمله آثاری هستند که با محتوای تاریخی- مذهبی ساخته شده اند و تلاش شان بر این بوده که شخصیت های منفی و مثبت را به گونه ای در مقابل یکدیگر قرار دهند که تاثیرگذاری لازم را داشته باشند. اما این که تا چه حد توانستند این شخصیت های ضد یکدیگر را در مقابل یکدیگر به درستی قرار دهند و در انتخاب بازیگر تا چه حد موفق بوده اند، موضوعی است که در زمان پخش این فیلم و سریال ها با حجم بازدیدکننده ها، بازخوردها و مخاطبانیش خود را به خوبی نشان دادند. حامد عنقا نیز کارگردان و نویسنده ای است که تجربه ساخت فیلم های تاریخی همچون نردبام آسمان را در کارنامه خود دارد. به همین دلیل با او در زمینه انتخاب و پرداخت شخصیت های منفی که قرار است در مقابل شخصیت های مثبت قرار گیرند به گفت و گو پرداختیم.

یعنی به نظر شما چنین اتفاقی موجب می شود تا مخاطب به درستی درکی از شخصیت های منفی که مقابل شخصیت های مثبت قرار می گیرد به دست نیابد.

دقیقا. چون مخاطب باید شخصیت منفی را نیز به درستی درک کند و بداند با چه فلسفه و بینشی در مقابل شخصیت های مثبت که قدیس و پاک هستند، قرار گرفته اند. در صورتی که باید سابقه این شخصیت های منفی نیز به گونه ای ریشه یابی شوند تا مخاطب بداند آن شخصیت از کجا آمده و چه روندی طی شده تا به این مرحله از سیاهی رسیده است. به عنوان نمونه شخصیت های منفی که در ایام محرم نام آنها به وفور یاد می شود مانند شمر، عمر بن سعد و... کسانی هستند که در جنگ های صفین و... در سپاه امام علی (ع) جنگیده اند و شمشیرزده اند حالا بطور شده که در قیام امام حسین (ع) در مقابل او می ایستند و باعث شهادت ایشان می شوند. شناخت این موضوع و پرداختن درست به این شخصیت های منفی است که باعث می شود تاثیر قیام روز دهم محرم خود را بهتر، عینی تر و ملموس تر نشان دهد. برای همین است که به نظر من در فیلم های مذهبی همین شخصیت های منفی و نفرت انگیز هستند که حکم طلا پیدا می کنند. چون از طریق پرداختن درست به شخصیت های منفی می توان کمال شخصیت مثبت را به صورت کامل نشان داد. چون بازتاب شخصیت مثبت را در رفتار شخصیت طرف مقابل می توان دید.

پس باتوجه به صحبت های شما دقت در انتخاب شخصیت منفی بسیار حائز اهمیت است.

درست است، بالاخره این يك قاعده دراماتيك و جهانشمول است که هر چیزی با ضد خودش به درستی متجلی خواهد شد. خوبی وقتی تعریف درست پیدا می کند که بتوانیم نقطه متضاد و روبه روی آن را به عنوان بدی تعریف کرده باشیم. وگرنه وقتی در جهانی باشیم که هرآنچه در آن است خوب است دیگر هیچ تعریف درستی نمی توانی از خوبی به دست آورد. این موضوع بسیار نکته منطقی و درستی است که اگر ضدقهرمان کنش و واکنش درستی نداشته باشد آن وقت به اهمیت خوب بودن شخصیت قهرمان مثبت پی نمی بریم. چون این دو دقیقا مانند آینه عمل می کند.

از نگاه شما يك شخصیت منفی باید چه پارامترها و ویژگی هایی داشته باشد که بتواند به خوبی به عنوان شخصیتی که قرار است در مقابل شخصیت منفی قرار گیرد، نقش آفرینی کند؟

برای شخصیت هایی که به عنوان شخصیت منفی طراحی می شوند نمی توان شاخصه های کلی در نظر گرفت تا براساس آن شخصیت های منفی تعریف شوند و طبق آن قاعده پیش رفت. شخصیت های منفی چه در فیلم های تاریخی و مذهبی چه به طور کلی قاعده ای مشخص و تعریف شده ندارند تا طبق آن بتوان پیش رفت. چون استحکام و قدرت يك شخصیت قابلیت طراحی و توسعه آن را به وجود می آورد که بستگی دارد در چه درام و چارچوبی اشخاص مثبت و منفی قصه قرار می گیرند؛ بنابراین اگر کسی بگوید برای انتخاب شخصیت منفی يك قاعده کلی وجود دارد؛ باید بگویم یا با انتخاب شخصیت ناآشناست یا احيانا دارد اشتباه می کند.

هر نویسنده ای
بخواهد کاری
را با زمینه های
مذهبی بنویسد
دستش برای
دراماتيك کردن ماجرا
به واسطه استفاده از
شخصیت های منفی
بیشتر باز است

روی ما می گذارد. طبیعتا هر نویسنده ای بخواهد کاری را با زمینه های مذهبی بنویسد؛ همیشه دستش برای دراماتيك کردن ماجرا به واسطه استفاده از شخصیت های منفی بیشتر باز است؛ اما يك نکته ای که باید آن را در نظر گرفت اینجاست که باز به واسطه نگرشی که خیلی وقت ها به غلط رخ داده؛ همان قدر که ما شخصیت های مثبت مان را به واسطه قدیسی، شفافیت، صافی، سفیدی، روحانیت و... در معرض نمایش قرار می دهیم تا برای تماشاگر امروز ابعاد مثبت و روشن آن مشخص شود در شخصیت های منفی نیز به غلط ابعاد منفی را آن قدر پررنگ در نظر می گیریم که خیلی وقت ها به خاستگاه شخصیتی آن آدم و شرایطی که آن آدم را به آن شخصیت منفی بدل کرده بی توجه می شویم.

شخصیت های ضدقهرمان و منفی در آثار مذهبی
شخصیت هایی هستند که به نظر می رسد در زمان انتخاب، حساس هستند و وسواس بیشتری لازم است. نظر شما در زمینه چگونگی انتخاب چنین شخصیت هایی چیست؟

وقتی فیلمی با محوریت قدیسین ساخته می شود قاعدتا بخشی از بار دراماتيك قصه این فیلم ها روی شخصیت های منفی قرار می گیرد. این در حالی است که به نظر واژه ضدقهرمان برای شخصیت های منفی چنین فیلم هایی اصطلاح جامع و کاملی نیست. چون ضدقهرمان ها ضدیت شان به واسطه درام بودن قصه مطرح می شود، اما وقتی درباره شخصیت های منفی حرف زده می شود يك تعریف دم دستی، کلاسیک و روشنی از این ماجرا را پیش